

جزوه آموزشی مطالعات اجتماعی

(خلاصه دروس)

پایه نهم متوسطه اول

«دروس سیزده تا بیست و چهار»

طراح:

علیرضا تاجیک

(سرگروه آموزشی درس مطالعات اجتماعی)

(استان گلستان - شهرستان آق قلا)

خلاصه درس ۱۳ - مطالعات اجتماعی پایه نهم (انقلاب مشروطیت، موانع و مشکلات)

رویداد بزرگی که در دوره حکومت مظفرالدین شاه در ایران رخ داد، **انقلاب مشروطیت** بود. در انقلاب مشروطه، **نظام پادشاهی مشروطه** جایگزین نظام پادشاهی استبدادی شد.

❖ قدرت و اختیارات پادشاه بر اساس قانون محدود می‌شود.

❖ اداره کشور تنها در اختیار شاه نیست.

❖ نهادهایی مانند: مجلس شورا و هیئت وزیران (دولت) در اداره کشور دخالت می‌کنند.

❖ پادشاه از اختیارات و قدرت فراوان برخوردار است.

❖ خواست وی در حکم قانون است.

❖ پادشاه بر اساس میل و اراده خود حکومت می‌کند.

چرا انقلاب مشروطه به وقوع پیوست؟

زمینه‌های سیاسی و اقتصادی وقوع انقلاب مشروطه	
<p>۱) جدایی بخش‌های پهناوری از خاک ایران</p> <p>۲) واگذاری امتیازات بسیار به انگلیس و روسیه</p> <p>۳) تسلط بیگانگان بر منابع و ثروت اقتصادی کشور</p>	زمینه‌های سیاسی
<p>۱) آسیب شدید به بخش‌های صنعت، کشاورزی و بازرگانی</p> <p>۲) گسترش بیکاری در سراسر کشور</p> <p>۳) سخت‌گیری ماموران مالیاتی به مردم با وجود فقر و بیکاری در کشور.</p>	زمینه‌های اقتصادی

زمینه‌های فکری و فرهنگی وقوع انقلاب مشروطه	
<p>۱) آموزه‌های دین اسلام و مذهب شیعه که انگیزه مردم را برای مبارزه با ظلم، و تلاش برای برقراری عدالت بیشتر می‌کرد.</p> <p>۲) درس گرفتن از قیام امام حسین (ع) و واقعه کربلا و ایستادگی در برابر ظلم و بی‌عدالتی.</p>	زمینه‌های داخلی
<p>۱) آشنایی ایرانیان با افکار و دستاوردهای تمدن جدید در اروپا</p> <p>۲) وقوع انقلاب کبیر فرانسه که باعث گسترش آزادی خواهی و حکومت مشروطه در اروپا شد، که این مسئله موجب آگاهی عده‌ای از ایرانیان نسبت به حکومت قانونمند در آن کشورها گردید.</p>	زمینه‌های خارجی

موفقیت نهضت تنباکو و قتل

ناصرالدین شاه به دست میرزا

رضای کرمانی، انگیزه مردم را

برای مبارزه با استبداد بیشتر کرد.

روشنفکران:

عده‌ای از ایرانیان بودند که اغلب **تحصیل کردگان اروپا** و مدرسه **دارالفنون** بودند.

که از طریق **کتاب و روزنامه** مردم را به محاسن حکومت مشروطه و معایب حکومت استبدادی آشنا می‌کردند.

در دوره مظفرالدین شاه **آیت الله بهبهانی** و **آیت الله طباطبایی** با تشکیل انجمنی از آزادیخواهان به فکر ایجاد تغییرات به نفع مردم بودند.

❖ **مهم‌ترین حادثه‌ای که منجر به وقوع انقلاب مشروطه گردید:** ماجرای **چوب و فلک کردن بازرگانان**

تهران به دستور عین‌الدوله صدر اعظم مظفرالدین شاه به بهانه **گران شدن قند** بود.

به دنبال این واقعه گروهی از علما به رهبری **آیت الله طباطبایی** به نشانه اعتراض در **حرم شاه عبدالعظیم** بست نشستند. **مهم‌ترین خواسته آنان:**

تاسیس عدالت‌خانه برای رسیدگی به شکایت‌های مردم و اجرای عدالت بود.

در ادامه اعتراضات مردمی عده‌ای از مردم تهران در اعتراض به حکومت قاجار در **سفارت انگلستان** بست نشستند. **مهم‌ترین خواسته این معترضان تشکیل مجلس شورا بود.**

گروه‌هایی که در انقلاب مشروطه نقش موثری داشتند:

علما و روشنفکران که رهبری انقلاب را برعهده داشتند.

گروهها و قشرهای اجتماعی مانند **تجار، پیشه‌وران و کارگران.**

مظفرالدین شاه در ۱۴ مرداد ۱۲۸۵ ش. فرمان مشروطه را صادر کرد.

ایران اولین بار در سال **۱۲۸۵ ش.** در زمان

مظفرالدین شاه دارای **قانون اساسی** شد.

نتایج انقلاب مشروطه در ایران:

❖ **تشکیل مجلس شورای ملی**

❖ **تدوین و تصویب قانون اساسی مشروطه**

انقلاب مشروطه با هدف: برقراری حکومت قانون و رها کردن کشور از چنگ استبداد داخلی و سلطه خارجی شکل گرفت.

الف) مخالفت طرفداران حکومت استبدادی

محمدعلی شاه که جانشین مظفرالدین شاه شده بود با حمایت دولت روسیه تصمیم به نابودی حکومت مشروطه گرفت. به دستور او مجلس به توپ بسته شد و منحل گردید.

موانع و مشکلات حکومت مشروطه:

- ❖ **الف) مخالفت طرفداران حکومت استبدادی**
- ❖ **ب) اختلاف و دو دستیگی میان مشروطه خواهان**
- ❖ **پ) افزایش دخالت‌های خارجی**
- ❖ **ت) وقوع جنگ جهانی اول**

مجاهدان مشروطه خواه **تبریز** به رهبری **ستارخان** و **باقرخان** در برابر حکومت استبدادی **محمدعلی شاه** به پا خاستند.

طرفداران مشروطه گیلان و اصفهان با **فتح تهران** محمد علیشاه را برکنار و فرزند خردسالش **احمد میرزا** را به جانشینی او برگزیدند.

پ) افزایش دخالت‌های خارجی

ظهور قدرت‌های جدید استعماری در اروپا مانند: **آلمان، ایتالیا، اتریش و مجارستان** موجب شد انگلستان و روسیه که رقیب هم بودند **برای مقابله با قدرت روزافزون آلمان** با یکدیگر همکاری کنند.

به همین دلیل **انگلستان و روسیه** بر اساس

قرارداد ۱۹۰۷م. ایران را میان خود تقسیم کردند.

❖ **شمال ایران سهم روسیه**

❖ **جنوب ایران سهم انگلیس**

❖ **و مرکز منطقه بی طرف اعلام شد.**

ب) اختلاف و دو دستیگی میان مشروطه خواهان

آیت الله شیخ فضل الله نوری که در آغاز حامی

مشروطه بود به انتقاد از آن پرداخت:

زیرا وی معتقد بود، رهبری انقلاب مشروطه به دست افرادی است که به **اسلام اعتقادی** ندارند و به دنبال **گسترش افکار و فرهنگ** اروپایی در ایران هستند.

سرانجام مشروطه خواهان شیخ فضل الله نوری را به **اتهام مخالفت با انقلاب مشروطه** به شهادت رساندند.

* هدف روسیه و انگلستان از امضای قرارداد ۱۹۰۷:

کنار گذاشتن اختلافات خود برای مقابله با قدرت روزافزون آلمان و متحدانش بود.

پیامدهای قرارداد ۱۹۰۷ در ایران: دخالت روسیه در امور ایران - ورود نیروهای روسی به خاک ایران - کشتن تعدادی از مشروطه خواهان در تبریز - به گلوله بستن حرم امام رضا (ع) در مشهد

کشورهای درگیر در جنگ جهانی اول:

متحدین: آلمان، اتریش، ایتالیا و مجارستان
متفقین: انگلستان، روسیه، فرانسه و امریکا (در اواخر جنگ)

ت) جنگ جهانی اول

* جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۴ / ۱۲۹۳ ش. آغاز شد.
 جنگ جهانی اول پس از ۴ سال با پیروزی متفقین به پایان رسید.

موضع ایران در جنگ جهانی اول:

در جنگ جهانی اول با وجود اعلام بی طرفی ایران، مناطقی از کشور صحنه درگیری نیروهای انگلیس و روسیه با قوای عثمانی شد.

در **بوشهر** دلیرمردان تنگستانی به رهبری **رئیسعلی دلواری** ضربه سنگینی به اشغالگران انگلیسی وارد آوردند.

پیامد جنگ جهانی اول
برای ایران

- (۱) بی ثباتی و آشفتگی اوضاع کشور
- (۲) ضعف و درماندگی دولت مرکزی در اداره کشور
- (۳) گسترش سرپیچی از فرمان دولت مرکزی
- (۴) از بین رفتن امنیت و آسایش مردم
- (۵) و در نهایت کشور دچار مصیبت‌های بزرگی مانند قحطی، فقر، گرسنگی، شیوع بیماری‌های واگیردار شد و عده زیادی جان خود را از دست دادند.